

Symbolvarning för ursprungsmärkning på krogen

En välfungerande marknadsekonomi måste köpare och säljare veta vad de handlar med. I annat fall kan de komma att göra affärer som är galna eller som skadar tredje man. Därför finns det behov av lagar och regler och det behövs standardiseringar och öppenhet. Då måste det också finnas regelefterlevnad, vilket förutsätter kontroller och straff för de som fuskar.

Samtidigt gäller att politiker, företag och branschorganisationer har svårt att få till stånd regler som ger önskvärd effekt. Eftersom det alltid finns folk som försöker hitta kryphål, kan det behövas ytterligare regler, som leder till nya kryphål och så vidare. Ett praktexempel är bostadsmarknaden. Andra misslyckade regler kommer från Bryssel, eftersom man där inte har så god kunskap om svenska förhållanden.

FRÅN FINLAND

Under förutsättning att den svenska regeringen får grönt ljus från EU kan det snart vara aktuellt med ett nytt regelverk. Regeringen har fått inspiration från Finland, som redan har ett sådant regelverk. Det ska bli obligatoriskt för restauranger och storkök att upplysa om huruvida det serverade köttet är producerat i Sverige eller utomlands. Ursprunget kan ju ha betydelse för konsumenten. En sådan regel skulle underlätta för konsumenter att göra mera välövärdiga beslut.

Om konsumenterna också föredrar maträtter med svenskproducerat kött, skulle även svensk produktion främjas. Men detta är absolut inget argument gentemot EU – tvärtom. Alltså var alla remissinstanser inom lantbruksfären klart positiva till regeringens förslag till denna reglering.

KONKURRENSNEUTRALITET

Förslaget kan möjligtvis ses i relation till Covid-19. Under pandemin hade det inhemska köttet en uppgång, eftersom konsumenterna oftare köpte sina köttprodukter i butiker där ursprungslandet anges. Det är annorlunda med restauranger, som oftast serverar anonymt kött.

Det finns dock en rad betänkligheter. För det första måste Sverige ju följa EU:s krav på konkurrensneutralitet, vilket innebär att inget medlemsland får gynna sin egen produktion framför andra medlemsländer. Det betyder att det även framgent blir frivilligt för restauranger att ange köttets ursprung på menyn eller på en skylt utanför eller inne i lokalen. Det räcker med ett krav om att restaurangpersonalen muntligen ska kunna upplysa om ursprunget. Detta liknar dagens

situation, då restauranger och storkök kan svara på gästernas fråga om köttets ursprung.

KOSTNADSHINDER

För det andra finns alltid kostnader för kontroller och utmätningar av sanktioner mot fuskande restauranger. Enligt förslaget ska kommunerna ha detta uppdrag, men de ska göra det inom ramen för sina existerande budgetar. I princip skulle även andra kunna genomföra kontroller. Det har ju blivit vanligt att restauranggäster via internet sätter betyg på de matställen som de besökt. I så fall skulle fuskande restauranger avslöjas, men denna typ av kontroll går knappast att lita på.

För det tredje kan restaurangägarna tycka att det svenskproducerade köttet är alltför dyrt och att det inte leder till ökad lönsamhet. I så fall kan det bli mindre mängd kött per portion eller färre köttretter och då kanske det ändå inte leder till ökade volymer för svenskt kött. Det beror naturligtvis i hög grad på konsumenternas priskänslighet och andra preferenser.

För det fjärde kan man ifrågasätta vissa restaurangägaresandel. Det framkommer ibland att restaurangägare serverar smuggelsprit och har svart arbetskraft. Då kan det också tänkas att de fuskar med råvarornas ursprung. Denna misstanke stärks av att kontrollapparaten rimligtvis blir klen.

EN AV FLERA DIMENSIONER

För det femte är det oklart hur restauranggästerna faktiskt reagerar på ursprungsbeskeden. Regeringen lät Livsmedelsverket genomföra en intervjuundersökning bland konsumenter. Föga förvånande sade folk sig vilja veta restaurangköttets ursprung, men hur den informationen skulle påverka deras beteende blev inte klarlagt. Köttets ursprung är ju endast en dimension bland flera andra när man väljer restauranger och maträtter.

Om EU godkänner regeringens förslag om att restauranger och storkök måste kunna upplysa om köttets ursprung, är det bra för marknadens funktionssätt. Regelverket får dock knappast någon avgörande betydelse för konsumenterna, restaurangerna eller djuruppfödarna, men det får inte heller några negativa konsekvenser för någon part. Det finns en viss lukt av symbolpolitik, men regeringen ger en viktig signal om att den värnar svensk köttproduktion.

JERKER NILSSON
INSTITUTIONEN FÖR EKONOMI, SLU UPPSALA

